

- ⁵⁰ [Pamiętniki z lat 1890-1960], t.1: Nad wodą wielką u czystą [1890-1910], BOss, Д. 15654.
- ⁵¹ «Wspomnienia», BOss, Д. 15386.
- ⁵² «Żywoty i sprawy...», BOss, Д. 15415. - Л. 184-197.
- ⁵³ «Życie dla kraju i samochodu [...] Wspomnienia, rozważania refleksyjne», BOss, Д. 15662.
- ⁵⁴ BN, акс. 10530, Л. 153-169.
- ⁵⁵ BN, акс. 13136, *фрагмент посвященный пребыванию в Одессе опубликованный М.Савицим*: Sawicki M., Bohdana Kossowskiego wspomnienia z robytu w Odessie // Поляки на Півдні України та в Криму... - С. 392-397.
- ⁵⁶ «Z notatnika», BOss, Д. 15618.
- ⁵⁷ «Zanim plugi wyszły w pole», BOss, Д. 15650
- ⁵⁸ BN, акс. 7788
- ⁵⁹ BN, акс. 6797.
- ⁶⁰ Materiały Henryka Ułaszyna, Pamiętnik. Szkoły średnie [cz. 2], Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, спр. III-162, 249.
- ⁶¹ BOss, Д. 15386. - Л. 19.
- ⁶² Sawicki M. Bohdana Kossowskiego..., С. 395-397.
- ⁶³ BOss, Д. 15662. - Ч. 1. - Л. 17-23.

Марина Чиркова (Полтава, Україна)

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКИХ АРХІВІВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

XXI століття висунуло архівам нові виклики, пов'язані зі стрімким запровадженням у різні сфери суспільного життя нових інформаційно-комунікаційних технологій і зростанням ролі Інтернету. Поширення систем електронного документообігу з законодавчим унормуванням електронного цифрового підпису, перехід світових виробників обладнання для запису й відтворення зображення та звуку на цифровий формат, зміна форми взаємодії державних органів і громадськості змушує архіви адаптуватися до реалій інформаційного суспільства. Все більшої актуальності набуває визначення принципів і способів комплектування цифровими документами, надійних методів їх зберігання, обліку та використання. Ці нагальні проблеми знаходяться в центрі уваги міжнародної архівної спільноти, їх обговорюють на різного рівня архівних форумах, організованих Міжнародною радою архівів (МРА) й регіональними об'єднаннями архівістів, сторінках міжнародних та національних фахових видань. Спробуємо з'ясувати, які з перелічених завдань є найактуальнішими для української архівної галузі, та які існують можливості для їх розв'язання.

Проблему забезпечення збереженості електронних документів (ЕД) у різних країнах вирішують кількома способами: створенням одного центрального архіву, мережі електронних архівів, аутсорсингу (тобто передача електронних архівів на зберігання компаніям з інформаційних технологій) або кооперації з іншими інститутами соціальної пам'яті. В Україні для централізованого зберігання ЕД та інформаційних ресурсів у 2007 р. створено Центральний державний електронний архів України (ЦДЕА), але він поки що не почав комплектуватися саме ЕД, тобто не виконує місію, задля якої створений. Проте ним розпочато ініціативне документування веб-сайтів та прийом на зберігання документів особового походження в електронній формі.

Одним з основних нормативних документів, який регламентує передавання ЕД до українських архівів є «Порядок роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання», прийнятий лише в листопаді 2014 р. У ньому зазначено, що архівні електронні справи повинні передаватися до державних архівних установ або архівного відділу міської ради «по завершенні визначених для них законодавством граничних строків зберігання в установах»¹. Але з іншого нормативного акту - «Типового положення про архівний підрозділ органу державної влади, органу місцевого

самоврядування, державного і комунального підприємства, установи, організації» пункт, яким встановлювалися ці терміни, у січні 2015 р. було вилучено². У Законі України «Про електронні документи та електронний документообіг», прийнятому у 2003 р., є лише загальне формування: строк зберігання електронних документів на електронних носіях інформації повинен бути не меншим від строку, встановленого законодавством для відповідних документів на папері³. «Правила роботи архівних установ України», які набули силу нормативного акту у 2013 р., для електронних документів Національного архівного фонду (НАФ) встановлюють граничні строки їх зберігання в архівних підрозділах юридичних осіб - джерел комплектування архіву 3 роки, але в наступному пункті зазначено, що строки зберігання щодо конкретних документів можуть бути змінені за погодженням з архівом, наприклад, у разі неможливості їх прийняття до архіву⁴. Тобто тривала невизначеність з граничними строками зберігання ЕД в архівах установ стала однією з причин, через яку не відбувається поповнення НАФ цими документами.

Така ситуація може призвести до втрати частини НАФ, як це сталося, наприклад, у Бельгії з ЕД, створеними до 2000 р., адже фондоутворювачі не можуть довго зберігати електронні архіви в себе. Генеральний секретар МРА Д. Літч на Міжнародній вищій архівній конференції (CISA), організованій Міністерством культури та комунікацій Франції у Парижі восени 2012 р., підкреслював, що одним із сучасних пріоритетів архівів є комплектування цифровими документами та їх надійне зберігання на підставі вимог національних стандартів, розроблених у відповідності з міжнародними нормами⁵.

Відсутність в Україні державної програми інформатизації галузі й відповідних орієнтирів для регіональних архівів спричиняє неконтрольованість у цьому напрямку діяльності: немає відомостей про наявні обсяги ЕД в організаціях-фондоутворювачах та прогнозу на майбутнє, тобто немає стратегії розвитку. У «Концепції планування життєвого циклу електронних документів», схваленої у грудні 2011 р., відчувається невпевненість у перспективах української архівної галузі у цифровому суспільстві, нерішучість щодо прийняття кардинальних рішень про умови архівного зберігання ЕД. Її автори весь час підкреслюють, що головними причинами такої невизначеності є відсутність необхідного фінансування інформатизації галузі, пілотних проектів для набуття досвіду архівного зберігання ЕД та усвідомлення мети, «задля якої потрібно впроваджувати подібні пілотні проекти». Але вони представляють Державну архівну службу України (*Укрдержархів*) - центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи та діловодства та ЦДЕА, тобто саме ті організації, які й повинні вирішувати ці питання. Якщо порівняти два згадані документи - Порядок і Концепцію, можна помітити непослідовність позиції Укрдержархіву. У Концепції підкреслюється нестача кваліфікованих кадрів для створення працездатної архівної автоматизованої інформаційної системи, потреба у довгостроковому впровадженні пілотного проекту архівного зберігання ЕД для здобуття власного досвіду і отримання можливості приймати остаточні рішення щодо них⁶. Порядком, практично одночасно розробленим тими ж авторами, на працівника архіву покладаються функції створення, конвертування, зберігання архівних ЕД, завіряння їх електронним цифровим підписом. Також у Порядку прописані Технічні вимоги щодо автоматизованого робочого місця (АРМ) працівника архіву установи⁷. Для виконання всіх цих вимог необхідний відповідний рівень матеріально-технічного і кадрового забезпечення архівних підрозділів установ, в яких наразі часто навіть немає штатної посади архіваріуса, а для відповідального за архів усі заявлені функції стануть додатковим мало/не оплачуваним навантаженням.

Поступовий перехід підприємств, установ та організацій до електронного документообігу, ріст кількості службових ЕД, частина з яких вже має бути передана до архівних підрозділів, вимагає від архівних установ готовності щодо забезпечення приймання на постійне зберігання цього сегменту НАФ. Робота щодо з'ясування поширення систем електронного документообігу й обсягів масивів ЕД в організаціях-джерелах комплектування тільки розпочата місцевими архівними установами у 2015 р. За інформацією ЦДЕА на кінець 2012 р. 15% державних органів влади й місцевого самоврядування, інших підприємств різних форм власності вели електронний документообіг з використанням електронного цифрового підпису⁷. За два роки цей відсоток міг збільшитися, але оскільки архіви не моніторили ситуацію, то невідомо, в якому стані зараз ці документи.

Сучасне матеріально-технічне забезпечення державних архівних установ не дозволяє виконувати технічні вимоги із зберігання, обліку, передавання ЕД, адже навіть у ЦДЕА наявні такі проблеми, що засвідчила минулорічна комплексна перевірка його діяльності: відсутність серверів, комутатора, серверної шафи, не достатня кількість ПК для оснащення робочих місць працівників, операційної системи, програмних продуктів для забезпечення збереженості, обліку, доступу до електронних документів та інформаційних ресурсів⁸. А що вже тоді говорити про обласні архіви або архівні відділи районних державних адміністрацій, які часто складаються з однієї-двох посадових осіб.

Скорочення терміну відомчого зберігання ЕД порівняно з паперовими аналогами призведе до парадоксальної ситуації, коли на державне зберігання потрібно прийняти документи архівного фонду, створені значно пізніше (електронні), а більш ранні (паперові) залишаться у відомчих архівах через відсутність місця в сховищах. Згідно із звітом Укрдержархіву за 2014 р. повністю вичерпано можливості для приймання документів на зберігання у 3 центральних і 4 обласних державних архівах, на 91-99% заповнені сховища ще 13 державних архівних установ.

Прийняття «Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання» не тільки ускладнило ситуацію з архівними підрозділами установ. Цей документ унаочнює зміну форми однієї з основних управлінських функцій державних архівів - контролю за дотриманням законодавства про НАФ та архівні установи шляхом проведення перевірок архівних підрозділів і служб діловодства установ. Матеріально-технічна база місцевих архівних установ та рівень технічної грамотності їхніх співробітників викликають сумніви щодо повноцінного виконання цієї функції, бо, щоб контролювати, їм самим треба вміти створювати, зберігати, конвертувати архівні ЕД. Крім того, за логікою їх також слід забезпечити АРМами для проведення таких перевірок у режимі віддаленого доступу.

Крім матеріально-технічного забезпечення роботи з архівними цифровими документами сьогодні є прогалини й у законодавчій базі, бо існуючі нормативні та методичні документи регламентують принципи, методи, умови зберігання тільки службової документації, а інші види документів (фото-, відео-, аудіо-) в цифровому форматі залишилися поза увагою. Саме відсутність чітких вимог до технічного стану цифрових документів, правил зберігання може стати причиною їх втрати, адже термін використання сучасних цифрових носіїв (стрічок, жорстких дисків зі спеціальним покриттям, багатошарових оптичних дисків тощо) вимірюється роками, в кращому випадку - десятиріччями. Такий випадок трапився в Офісі Куратора - підрозділі, що відповідає за збереженість колекції предметів мистецтва Британського парламенту, де були втрачені 32 цифрових фото, що зберігалися на DVD дисках⁹. Отже у випадку з цифровими копіями змінюється функція носія інформації, який потрібно розглядати скоріше як засіб тимчасового зберігання інформації, а не її засіб фіксації. Також нормативно не закріплене поняття цифровий аудіовізуальний документ, існують суперечності у законодавстві про систему обов'язкового примірника та трактуванням авторського права щодо цих документів. Вказані проблеми формування НАФ цифровими аудіовізуальними документами можуть викликати непоправні лакуни в архівному сегменті історичної пам'яті українців, адже саме ці документи відображають їх повсякденне життя, побут, традиції, культуру. Вочевидь, слушною є пропозиція Т. Ємельянової щодо створенні на базі ЦДКФФА України імені Г.С.Пшеничного централізованого сховища за аналогією з ЦДЕА, адже це значно простіше і дешевше, ніж створення відповідних підрозділів у кожному державному архіві, оскільки довготривале зберігання цифрових інформаційних ресурсів вимагає постійних логістичних і фінансових вкладень¹⁰.

Безумовно, однією з причин повільного унормування модернізації архівної галузі України є недостатність вивчення іноземного досвіду організації зберігання електронних та документів на електронних носіях, бо, наприклад, ЦДЕА долучився до міжнародного проекту InterPARES TRUST, який направлений на розвиток проектів довготривалого зберігання електронних документів та електронних інформаційних ресурсів, лише у 2013 р., хоча перша версія цього проекту під назвою InterPARES реалізовувався протягом 1999-2012 рр. Ймовірно, керівники ЦДЕА відгукнулися на заклик Л. Левченко проаналізувати результати проекту на предмет їх використання, як для удосконалення українського законодавства у галузі електронних

документів, так і для розробки стандартів зберігання електронних документів, здійснення експертизи їх цінності, строків передавання на постійне зберігання, правил використання та інших проблем електронних документів. Ініціатор і незмінний керівник проекту доктор Л. Дюранті у доповіді на XVII Міжнародному конгресі архівів у серпні 2012 р. у м. Брісбен, Австралія, зокрема, наголосила на швидких змінах цифрових технологій і середовища та повільному реагуванні на ці зміни законодавства¹¹. Московський член МРА Н. Храмцовська вважає, що головною перешкодою для участі у цьому проекті більшості російських архівів не вистачає фахівців з вільним володінням англійської мови й здатністю оперативно спілкуватися з закордонними колегами¹². Цей висновок залишається актуальним і для українських архівів.

Одним з основних засобів формування професійних компетентностей спеціаліста для будь-якої галузі у сучасному світі залишається система професійної освіти, якою передбачається як отримання спеціальності, так і перепідготовка, підвищення кваліфікації, самоосвіта тощо. Швидкоплинні, постійно змінювані умови існування соціуму висунули на перший план ідею безперервної освіти як засіб адаптації до цих змін. Очевидно, що й система архівної освіти повинна відповідати сучасним вимогам.

На сьогоднішній день працівники архівних установ України можуть підвищити кваліфікацію на короткотермінових курсах при Національній академії керівних кадрів культури і мистецтва, у Дніпропетровському, Львівському, Одеському та Харківському регіональних інститутах державного управління Національної академії державного управління при Президенті України, обласних центрах підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Там вони отримують знання з адміністративного менеджменту, економіки, права, діловодства, а не з архівних технологій, що актуальніше для архівістів. Протягом 1990-2000 рр. питання про запровадження дистанційної форми навчання та створення Центру післядипломної освіти активно обговорювалось у професійних колах українських архівістів, але керівництво галузі тоді не змогло вирішити його позитивно¹³. Зараз взагалі з післядипломною освітою у галузі велика напруга, особливо з актуалізацією проблеми архівного зберігання ЕД. Наприклад, у лютому 2015 р. Укрдержархів організував одноденний семінар з вивчення норм «Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання», зареєстрованому у листопаді 2014 р. у Міністерстві юстиції України. Для вивчення цього документа явно недостатньо одного дня, та й на семінарі не змогли бути присутніми всі відповідальні за запровадження його у практику. Виникає риторичне питання: чому за ті три роки, що документ перебував на узгодженні, не було заплановано кошти й організовано курси?

Архівісти навіть у найрозвинутіших країнах традиційно нарікають на обмежене державне фінансування галузі, тому для навчання, набуття знань із сучасних технологій слід шукати будь-які можливості. Наприклад, восени 2009 р. на Міжнародній конференції Круглого столу архівів (CITRA) на Мальті наголошувалося на тому, що кадрові служби архівних установ повинні займатися підвищенням кваліфікації архівістів для обов'язкового оволодіння навичками роботи з електронними документами, їх збереженням, обліком і використанням. Для вирішення цієї проблеми слід організувати дистанційне навчання, завдяки якому архівісти з традиційною гуманітарною освітою зможуть набути нових знань¹⁴. Зокрема, можна було б використати напрацювання InterPARES, який розвинув цілий ряд модулів освітніх програм для навчання і підвищення кваліфікації архівістів та менеджерів по управлінню документацією у галузі електронних документів¹⁴.

Цікавий досвід з перепідготовки кадрів продемонстрували узбецькі архівісти, які у 2008 р. для вивчення досвіду роботи корейських архівів використали урядовий грант цієї республіки. Навчання забезпечували спеціалісти «KOICA» Агентства міжнародного співробітництва Кореї, а також компанії «Samsung Networks». На базі Національного архіву Кореї в м. Сеул, оснащеного сучасними інформаційно-комунікативними технологіями з забезпечення збереження документів, реставраційними майстернями, лабораторіями з оцифрування та мікрофільмування документів, в роботі яких використовується понад 10 видів найсучаснішого обладнання, пройшли стажування 63 особи¹⁵. Очевидно, керівникам архівних установ і самим архівістам слід енергійніше шукати різні можливості для навчання і підвищення кваліфікації, а не нарікати на брак коштів.

Отже, сучасний рівень нормативного забезпечення роботи з цифровими документами, матеріально-технічної бази та ІТ-компетентності співробітників архівних установ не дозволяє не тільки забезпечити збереженість цих документів у державних архівах, але й контролювати її на стадії відомчого зберігання. Більшість вітчизняних та іноземних дослідників зазначають, що впровадженню новітніх інформаційних технологій в архівну справу заважає залишковий принцип фінансування галузі та невідповідність її співробітників. Для зміни ситуації на краще потрібно, щоб зацікавлені сторони (розпорядники бюджету та архівісти) усвідомили необхідність модернізації архівної галузі на підставі сучасних технічних засобів і технологій.

Для вирішення проблеми з ЕД та документами на електронних носіях перш за все слід визначитися із стратегією розвитку українських архівів у цифрову епоху, спрогнозувати кілька варіантів, врахувати існуючий закордонний досвід функціонування архівної галузі за умов обмеженого фінансування і недостатнього технічного оснащення, можливості краудсорсингу (залучення волонтерів для копіювання, описування цифрових документів та інформаційних ресурсів) або кооперації з іншими інститутами соціальної пам'яті. Інакше українські архіви можуть і далі залишатися, за влучним висловом колишнього керівника галузі, на маргінесі суспільства. У сучасному прагматичному світі вони зможуть довести свою корисність, доцільність бюджетного фінансування тоді, коли запропонують ефективні технології управління сучасною (електронною) документацією, також компетенція архівістів потрібна для забезпечення зберігання та користування гібридними архівними системами, в яких представлені документи як паперові, так і електронні.

¹ Про затвердження Порядку роботи з електронними документами у діловодстві та їх підготовки до передавання на архівне зберігання: наказ Міністерства юстиції України від 11.11.2014 № 1886/5: зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.11.2014 р. за № 1421/26198 // Офіційний вісник України. - 2014 р. - № 93. - С. 918. - Ст. 2705.

² Про затвердження Типового положення про архівний підрозділ органу державної влади, органу місцевого самоврядування, державного і комунального підприємства, установи, організації: наказ Міністерства юстиції України від 10.02.2012 № 232/5: зареєстровано в Міністерстві юстиції України 10.02.2012 р. за № 202/20515 // Офіційний вісник України. - 2012. - № 14. - С. 163. - Ст. 525.

³ Про електронні документи та електронний документообіг: закон України від 22.05.2003 №851-IV // Офіційний вісник України. - 2003. - № 25. - С. 106. - Ст. 1174.

⁴ Правила роботи архівних установ України / М-во юстиції України, Держ. архів. служба України, Укр. наук.-дослід. ін-т архів. справи та документознавства; упоряд. Л.А.Кисельова, Ю.А.Прилепішева, Т.П.Прись, С.В.Сельченкова; за заг. ред. Н.М.Хрислової. - К., 2013. - С. 25, 26.

⁵ Матяш І.Б., Левченко Л.Л. Міжнародна наукова конференція «Місце архівістів та роль архівів у суспільстві сьогодні й завтра» // Український історичний журнал. - 2013. - № 1. - С. 223-228.

⁶ Забенько Ю.І., Ковтанюк Ю.С. Концепція планування життєвого циклу електронних документів // Архіви України. - 2013. - № 4. - С. 31; № 5. - С. 90.

⁷ Жук Л. Про особливості роботи з електронними документами в Україні: актуальне інтерв'ю с директором електронного архіва // Секретарь-референт. - 2013. - №1(121). - С. 24, 26.

⁸ Про введення в дію рішення колегії Укрдержархіву 17.04.2014 № 4/1 «Про підсумки комплексної перевірки діяльності ЦДЕА України»: наказ Державної архівної служби України від 28.04.2014 № 52 // Вісник Державної архівної служби України. - 2014. - № 2 (55). - С. 92-93.

⁹ Макаров С. Госархивы: от бумажных хранилищ к электронным ресурсам [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.cnews.ru/reviews/newfikt_v_gossektore_2014/articles/gosarhivy_ot_bumazhnyh_hranilishch_k_elektronnym_resursam/ (Заголовок з екрану).

¹⁰ Смельянова Т. Возможности та проблемы формирования Национального архивного фонда цифровыми аудиовизуальными документами: деякі аспекти // Архіви - наука - суспільство: шляхи взаємодії: матеріали Всеукр. (з міжнар. участю) наук.-практ. конф., 21-22 трав. 2015 р., м. Київ / Держ. архів. служба України, Укр. НДІ архів. справи та документознавства, Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, іст. ф-т, каф. архівознавства та спец. галузей іст. науки, Спілка архівістів України; редкол.: Г.І.Калінічева (голова) [та ін.]. - Київ, 2015. - С. 84-87.

¹¹ Левченко Л. Проект Interpares: вирішення проблеми забезпечення збереженості електронних документів (міжнародний досвід) // Електронний документ: актуальні завдання та практичне впровадження (Життєвий цикл електронного документа) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.,

11-12 жовт. 2012 р., м. Київ / Державна архівна служба України, Укр. НДІ архів. справи та документознавства, Центр. держ. електрон. архів України, Нац. Академія держ. упр. при Президентові України. - К., 2012. - С. 73-80.

12 Храмовская Н.А. Международный проект InterPares Trust // Делопроизводство. - 2014. - № 2. - С. 85-91.

13 Селіверстова К.Т. Тенденції розвитку професійної освіти архівістів України у контексті світового досвіду // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи: Наукові доповіді Всеукраїнської конференції (19-20 листопада 1996 р.) в 2 ч. / Упорядники В.П.Ляхощкий, І.Б.Матяш. - К., 1997. - Ч. 2. С. 9-15; Матяш І., Калакура Я., Лозицький В., Селіверстова К.: Концепція підготовки та післядипломної освіти кадрів для архівних установ України (проект) // Студії з архівної справи та документознавства. - Т. 3, - К., 1998. - С. 17-27.

14 Прилепішева Ю.А. Міжнародна конференція Круглого столу архівів (СІТРА) «Архівіст XXI століття: нові стратегії освіти та навчання» // Архіви України. - 2010. - № 1. - С. 220.

15 Прилепішева Ю.А. Участь делегації українських архівістів у X Загальній конференції Євро-Азійського регіонального відділення МРА та Консультативної ради керівників архівних служб держав-учасниць СНД // Архіви України. - 2009. - № 6. - С. 302-303.

Олександр Шишко (Одеса, Україна)

«СПИСОК РОЗСТРІЛЯНИХ ОДЕСЬКОЮ ГУБЕРНСЬКОЮ НАДЗВИЧАЙНОЮ КОМІСІЄЮ ЗА 1920 рік»

У назву статті винесено позначення 16 сторінок архівної справи «Список осіб, які були розстріляні Одеською губернською надзвичайною комісією за бандитизм» (далі «Список»), хронологічні рамки якої охоплюють 1920-1922 роки¹. Справа загалом нараховує три списки, які були складені у листопаді 1922 року Одеським ДПУ у відповідь на запит начальника карного розшуку м. Одеси. Ці списки супроводжував офіційний бланк ДПУ, який було підписано «Замначгуботдела» Петровим, «Начрегстатотделения» Давидовим та секретарем Кацманом з позначеннями «лично», «совершенно секретно» та надписом червоним чорнилом «содержимое под вашу личную ответственность». Також текст бланку містив припис, що до цих списків увійшли розстріляні особи не тільки за бандитизм, а й за інші злочини.

Порівняльний аналіз цього «Списку» з анотаціями справ з архіву СБУ в Одеській області, які вміщено у третьому томі «Одесского мартиролога» та публікаціями у газеті «Вісти/Известия» розстріляних списків за вироками Одеської губернської надзвичайної комісії (ОГНК) дає підстави стверджувати, що цей «Список» навпаки містить більше прізвищ, імен та по батькові осіб, які були розстріляні «за інші злочини», аніж за бандитизм, у всякому разі за лютий-травень 1920 року.

Першим у цьому «Списку» вміщено ім'я Івана Кочубея, якого було заарештовано 25 лютого. Про нього відомо, що він був помічником коменданта міста й порту. Під другим номером значиться Гавриїл Дмитрієв, анотовану справу якого містить 3-й том «Одесского мартиролога». Так само там міститься справа генерала Дмитра Борисенка, у якій вказується на те, що він помер 30 березня від тифу. А в списку він значиться під третім номером як розстріляний. Далі в «Списку» знаходяться імена декількох десятків осіб, стосовно яких немає інформації в анотованих справах «Одесского мартиролога», а також в газетних публікаціях. Можливо це якраз ті особи, які були розстріляні за бандитизм.

Третій том «Одесского мартиролога» містить анотації справ за січень-квітень 1920 року, тому архівний «Список» та газетні публікації дають можливість встановити імена осіб та підстави їхньої страти в наступні місяці. Загалом архівний «Список» містить імена 1477 осіб. Також газетні публікації дають можливість встановити дату останньої згадки про особу, яку було заарештовано протягом лютого-квітня та щодо якої є анотація справи.

Скажімо, у 3-му томі «Одесского мартиролога» висловлено обережне припущення стосовно Богдана Загайкевича про те, що, можливо, він не був розстріляний². Але в розстрільному списку